

Evaluation of employment skills training required for labor market in undergraduate curricula of accounting, civil engineering and food industries majors

بررسی میزان آموزش مهارت‌های اشتغال‌زای مورد نیاز بازار کار در برنامه‌های درسی کارشناسی ناپیوسته حسابداری، مهندسی عمران و صنایع غذایی

Hossein Momeni Mahmooei, Morteza Karami, Ali Mashhadi

¹Department of Educational Sciences, Torbat Heidarieh branch, Islamic Azad University, Torbat Heidarieh, Iran

²Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Ferdowsi University, Mashhad, Iran

³Assistant Professor, Department of Psychology, Ferdowsi University, Mashhad, Iran

حسین مؤمنی مهمویی^{*}، مرتضی کرمی، علی مشهدی

^۱گروه علوم تربیتی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران

^۲استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

^۳استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

Abstract

The purpose of this study, was "Evaluation of employment skills training required for labor market in undergraduate curricula of accounting, civil engineering and food industries majors ". The research method was survey. The population was the faculty members, teachers and students of the last semester of undergraduate accounting, civil engineering and food industries majors of Islamic Azad University of Torbat heydariyeh. The total statistical population were studied. The number of students in the accounting major was 63, in civil engineering was 78 and in food industries was 35. The number of masters of accounting was 12 ,civil engineering was 35 and food industries was 8. The total population of students in the three groups were 178 and the total of the masters in the three groups were 55 .The Researcher made questionnaire was used for data collection, descriptive statistics to describe the data and one sample t-test for statistical analysis. The Opinions of experts were used to assess its validity. The reliability of 0.83 was estimated by using Cronbach's alpha. The results indicated that the accounting students (except IT, self-management and learning) and the masters believed that the employment skills are not taught in the curriculum of this course. The results showed that the civil engineering students (except for planning, self-management and learning) believed that employment skills are taught. Civil engineering masters also believed that employment skills (except for problem solving, planning and self-management) are taught in the curriculum of this course.. The results also indicated that the students of food industries believed that the employment skills (other than planning, communication, information technology and learning) are taught, and the masters also Believed that only the teamwork beare taught .

Keywords: Employment skills, Labor market, Accounting, Civil engineering, Food industries

چکیده

هدف این پژوهش «بررسی میزان آموزش مهارت‌های اشتغال‌زای مورد نیاز بازار کار در برنامه‌های درسی کارشناسی ناپیوسته حسابداری، صنایع غذایی و مهندسی عمران» و روش پژوهش از نوع زمینه‌یابی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل اعضای هیأت علمی، مدرسان و دانشجویان ترم آخر کارشناسی رشته‌های حسابداری، صنایع غذایی و مهندسی عمران دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه است که کل جامعه آماری مورد پژوهش قرار گرفت. تعداد دانشجویان حسابداری ۶۳ نفر، مهندسی عمران ۷۸ نفر و صنایع غذایی ۳۷ نفر است و استادان رشته حسابداری ۱۲ نفر، مهندسی عمران ۳۵ نفر و صنایع غذایی ۸ نفر هستند. تعداد کل دانشجویان سه گروه ۱۷۸ نفر و کل استادان سه گروه ۵۵ نفر است. برای گردآوری اطلاعات، از پرسشنامه محقق ساخته و آمار توصیفی برای توصیف داده‌ها و آزمون t تک نمونه‌ای برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. نتایج نشان می‌دهند که دانشجویان (به جز فناوری اطلاعات، مدیریت خود و یادگیری) و استادان رشته حسابداری بر این باورند که مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی این رشته آموزش داده نمی‌شود. دانشجویان رشته مهندسی عمران معتقدند که مهارت‌های اشتغال‌زا (به جز برنامه‌ریزی و مدیریت خود) آموزش داده می‌شوند، استادان رشته مهندسی عمران نیز اعتقاد دارند که مهارت‌های اشتغال‌زا (به جز حل مسأله، برنامه‌ریزی، مدیریت خود و یادگیری) آموزش داده می‌شوند. دانشجویان رشته صنایع غذایی هم بر این اعتقادند که مهارت‌های اشتغال‌زا (به جز برنامه‌ریزی، ارتباط، فناوری اطلاعات و یادگیری) آموزش داده می‌شوند، استادان رشته صنایع غذایی نیز باور دارند که از مهارت‌های اشتغال‌زا، تنها کار تیمی آموزش داده می‌شود .

واژگان کلیدی: مهارت‌های اشتغال‌زا، بازار کار، حسابداری، مهندسی عمران، صنایع غذایی

^{*} نویسنده مسؤول: حسین مؤمنی مهمویی moameni_57@yahoo.com

پذیرش: ۹۱/۶/۹

وصول: ۹۱/۱/۱۶

مقدمه

مهارت‌های اشتغال‌زا را می‌توان دانش، بینش، نگرش‌ها و مهارت‌هایی دانست که موجب تحرک و پویایی افراد در روابط با دیگران، انتقال موفق از شغلی به شغل دیگر، حضور مؤثر در فعالیت‌های گروهی و نوآوری در حل مسائل می‌شوند (عزیزی ۱۳۸۳). از این رو باید به گونه‌ای به اصلاح، بازنگری و جهت دهی به برنامه‌های درسی در آموزش عالی پرداخت که هم منسجم باشد و هم پاسخ‌گوی دگرگونی‌های ایجاد شده از جمله تحولات دنیای کار (الیاسی آذر، ۱۳۷۲).

مدیران صنایع که محصولات خود را به بازارهای جهانی ارائه می‌کنند، معتقدند که مهارت‌های اشتغال‌زا به عنوان عاملی برای موفقیت در رقابت جهانی مورد تأکید است. دانشجویانی که سطوح بالایی از این مهارت‌ها را در خود پرورش داده‌اند با استقبال کارفرمایان برای جذب و استخدام در سازمان‌هایشان روبه‌رو هستند. با این وجود، کارفرمایان معتقدند که فارغ‌التحصیلان آموزش عالی معمولاً از میزان کمتری از این مهارت‌ها برخوردارند و بیشتر آنها در توانمندی‌ها و مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار دارای ضعف هستند (صالحی عمران، ۱۳۸۸). شارع پور و دیگران (۱۳۸۰) نیز میزان مهارت‌های دانشجویان را در سطح پایینی ارزیابی کرده‌اند. طهماسبی و همکاران (۱۳۸۹) در بررسی عوامل مؤثر بر توانمندی دانشجویان کشاورزی جهت ورود به بازار کار در عصر جهانی شدن که در دانشگاه تهران انجام شده بود نتیجه گرفتند که شایستگی ۶۴/۹ درصد از دانشجویان در حد متوسط و ۳۱/۹ درصد آنها در سطح کم بوده است. کمترین میزان مهارت‌ها مربوط به مهارت خلاقیت و کارآفرینی، زبان انگلیسی و حل مسئله است و بیشترین میزان مهارت به مهارت‌های کاربرد رایانه و اینترنت اختصاص دارد.

مجته‌زاده و همکاران (۱۳۸۹) در بررسی دیدگاه استادان دانشگاه، شاغلان در حرفه و دانشجویان حسابداری در مورد اهمیت دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای دانش‌آموختگان رشته حسابداری و کفایت ارائه آنها توسط برنامه‌کنونی آموزش حسابداری اظهار می‌دارند که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان برنامه‌های کنونی آموزش حسابداری در ارائه

آماده‌سازی جوانان برای اشتغال، همواره یکی از اهداف نظام آموزش رسمی بوده است (نفیسی ۱۳۷۷). آموزش عالی یکی از مهمترین سرمایه‌گذاری‌ها در منابع انسانی است. زیرا با ارتقای دانش، نگرش و مهارت‌های افراد به توسعه اقتصادی جوامع کمک می‌کند. رویکردهای جهانی آموزش در دهه‌های اخیر نیز مؤید همین مطلب است. برای مثال، توصیه‌نامه‌های اجلاس‌های یونسکو اغلب بر رسالت مؤسسات آموزشی از ابتدایی تا عالی برای آماده‌سازی فرد جهت احراز شغل مناسب تأکید داشته‌اند (مثلاً اجلاس‌های ۱۹۷۴ پاریس، ۱۹۸۶ ژنو، ۱۹۸۹ ژنو - به نقل از نفیسی ۱۳۷۷).

در این زمینه یکی از انتقادات عمده کنونی بر سیستم‌های آموزش عالی این است که دانشجویان را آن‌چنان که باید برای ورود به دنیای کار آماده نمی‌سازد و این امر نمایانگر نوعی کاهش کیفیت در آموزش عالی است که می‌تواند ناشی از کیفیت ضعیف درون داده‌های آموزش عالی از جمله محتوا و فرایندهای یادگیری و به طور کلی برنامه‌های درسی نامناسب باشد که نمی‌تواند نگرش‌ها، دانش‌ها و مهارت‌های لازم را در آنان تقویت نماید (مرتضوی ۱۳۷۲). مهرعلیزاده و آرمن (۱۳۸۶) نیز ابراز داشتند که در بررسی بازار کار دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های دولتی ایران، در زمینه مطابقت تجارب و برنامه‌های آموزشی دوره‌های کارشناسی با نیازهای موجود در بازار کار ناهماهنگی وجود دارد.

دپارتمان‌های منابع انسانی در جستجوی فارغ‌التحصیلان شایسته‌ای هستند که دانش، مهارت و گرایش‌های مناسبی را برای انجام وظایف به طور کافی به نمایش بگذارند و شخصیت و استعداد در یک زمینه خاص و درون یک فرهنگ سازمانی برای تحقق وظایف را دارا باشند (Singla&Rastogi&jain, 2005). دانش‌ها و مهارت‌های لازم، چنان که ذکر شد، نه تنها دانش‌ها و مهارت‌های تخصصی نیستند، بلکه برخی مهارت‌ها یا اصطلاحاً شایستگی‌هایی مورد نیازند که از آنها به مهارت‌های اشتغال‌زا یا شایستگی‌های کانونی تعبیر می‌شود.

دانش و مهارت‌های مورد نیاز به دانش‌آموختگان، کفایت لازم را ندارد.

شهبازی و علی بیگی (۱۳۸۵) در واکاوی شایستگی‌های دانش‌آموختگان کشاورزی برای ورود به بازارهای کار در کشاورزی بیان داشتند که ۷ عامل شایستگی‌های ارتباطی، تخصصی، حل مسأله، اخلاق حرفه‌ای در کشاورزی، اخلاقی، اداری و عمومی به عنوان شایستگی‌های اصلی مورد نیاز دانش‌آموختگان کشاورزی شناسایی شدند.

وزیری (۱۳۷۸) در بررسی نظام برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی ایران نتیجه گرفت که استادان و دانشجویان ۶ گروه عمده آموزشی (پزشکی، علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی، کشاورزی، دامپزشکی، هنر و معماری) برنامه درسی گروه خود را از نظر هماهنگی با پیشرفت‌های علمی و هدف‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و توجه به کیفیت نهایی بروندهای آموزش عالی و توانایی پرورش مهارت‌های شغلی، ضعیف ارزیابی کرده‌اند.

صالحی عمران و یغموری (۱۳۸۹) در بررسی مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار با توجه به اقتصاد جهانی در برنامه‌های درسی آموزش عالی در دانشگاه مازندران، نتیجه گرفتند که میزان برخورداری دانشجویان از مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار در سطح متوسط رو به پایین بود. رشته تحصیلی دانشجویان با میزان برخورداری آنان از مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار ارتباطی نداشت. این حاکی از عدم پرداختن برنامه‌های درسی آموزش عالی به پرورش توانمندی‌ها و مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار در دانشجویان است.

در بازار کار جهانی شده، سازماندهی کار بر پایه کارگروهی، چرخش شغلی، چند مهارتی بودن و استقلال عملکرد و تفویض اختیارات بیشتر به کارکنان و کاهش سطوح مدیریت، تجدید نظر در الگوهای تربیت دانشجویان را ضروری ساخته است. بر این اساس، الگوهایی که توجه بیشتری بر آموزش به شیوه پژوهشگری دارند مورد تأکیدند. در روش‌های جدید برنامه‌ریزی درسی تأکید زیادی بر حل مسأله و مهمتر از آن خلق مسأله، طراحی‌های خلاق و توان پردازش اطلاعات می‌شود (مهرعلی زاده، ۱۳۸۳).

انجمن بین‌المللی آموزش مهندسان در فنلاند با تأکید بر ضرورت یادگیری مادام‌العمر (رشد و تکامل قوای انسان از طریق فرایند حمایتی مستمر برای برانگیختن و تقویت افراد در کسب دانش‌ها، ارزش‌ها، مهارت‌ها، اعتماد به نفس، لذت، خلاقیت و به کار بردن آنها در همه نقش‌ها، شرایط و محیط‌ها در طی دوره زندگی) موارد زیر را مطرح کرده است. یادگیری برای یادگرفتن یا دانستن شیوه یادگیری، پرورش توانایی ترکیب اطلاعات قدیم و جدید و به کار بردن دانش در عمل - ارتباط تئوری و عمل، پرورش توانایی استدلال، پرورش توانایی مدیریت خود و دیگران، پرورش توانایی مدیریت اطلاعات، پرورش مهارت‌های ارتباطی، پرورش مهارت‌های کار گروهی، پرورش مهارت‌های حل مسأله، پرورش خلاقیت و نوآوری، تقویت روحیه سازگاری و انعطاف‌پذیری، پرورش روحیه اتکا به خود و خود انگیختگی، تقویت روحیه مسؤلیت‌پذیری در رشد و ارتقای شایستگی‌های شخصی مطابق با تحولات، ایجاد حساسیت نسبت به ارزش‌های فراملی، ملی، سازمانی و فردی (Longworth, 1997). گینر مؤلفه‌های توانمندی شغلی را به ترتیب زیر تقسیم بندی کرده است: شایستگی‌های فردی: شامل ریاضیات، خواندن، نوشتن و مهارت‌های ارتباطی؛ قابلیت اعتماد: شامل اخلاق و مدیریت فردی، رشد حرفه‌ای و مسؤلیت‌پذیری؛ مهارت‌های انطباق‌پذیری: شامل حل مشکل، تصمیم‌گیری و یادگیری مستمر؛ مهارت‌های اجتماعی: شامل توانایی‌های سازمانی، توانایی در مذاکره و کار گروهی (Lankard, 1990). انجمن کارفرمایان در استرالیا نیز موارد زیر را مورد تأکید قرار داده‌اند: پرورش افراد هماهنگ با توسعه تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات، پرورش توانایی حل مسأله، پرورش توانایی کار گروهی، پرورش روحیه سازگاری با تغییرات (Shilbeck, 1997). انجمن کارفرمایان در بریتانیا با بیان ویژگی‌های اساسی و شایستگی‌های ضروری برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در قرن ۲۱، جهت‌گیری‌های برنامه‌های درسی آموزش عالی را در چند مقوله عمده بیان نموده است: پرورش روحیه اتکا به خود، پرورش توانایی نقد و تحلیل، پرورش توانایی رهبری، پرورش توانایی ایجاد تحول، پرورش توانایی برای نوآوری و خلاقیت (Teichler, 1997). دست اندر کاران انجمن

مهربانی، راستی، انعطاف پذیری، دقت و کارایی، خود هدایت شونده، نگرش کاری مناسب، مشارکتی، خودانگیزنده، مدیریت خود، روحیه کار تیمی (به نقل از صالحی عمران، ۱۳۸۸).

در یک پروژه تحقیقی در استرالیا که با حمایت مرکز آموزش ملی استرالیا و سازمان آموزش، علم، یادگیری به منظور بررسی مهارت‌های مورد نیاز در جهت توانمندی شغلی انجام گرفت، مشخص شد که صرف نظر از اندازه سازمان‌ها، صاحبان صنایع، نیازمند کارکنانی با مهارت‌های ارتباطی، کار گروهی، حل مشکل، مدیریت فردی، خلاقیت، انطباق پذیری و صلاحیت‌های فنی و حرفه‌ای هستند (Kathleen, 2001). دانشگاه لیدز (۲۰۰۸) در انگلستان فهرست دیگری از مهارت‌ها را ارائه نموده است که عبارتند از: ارتباطات بین فردی، ارتباطات نوشتاری، کار تیمی، انعطاف پذیری، حل مسأله، تصمیم‌گیری، مذاکره، رهبری، خلاقیت، آگاهی تجاری، توسعه حرفه‌ای، خود آگاهی (صالحی عمران، ۱۳۸۸).

راگوتامن، لاورین و دیویس (Ragothaman, Lavin & Davies, 2007) با مطالعه نظر شاغلان در حرفه و استادان دانشگاه درباره دانش و مهارت‌های مورد نیاز دانش آموختگان رشته حسابداری بیان می‌دارد که دانش آموختگان حسابداری به منظور موفقیت در تجارت الکترونیکی به دانش عمومی، فناوری، دانش تجاری و سازمانی نیاز دارند. از نظر شاغلان در حرفه، مهارت‌های ذهنی و از نظر استادان دانشگاه، مهارت‌های ارتباطی، بین فردی، دانش حسابداری و توانایی رهبری از اولویت برخوردار است.

باور (Bover, 2011) در تدریس مهارت‌های مورد نیاز مهندسان عمران، شایستگی‌های مورد نیاز آنها را موارد زیر می‌داند: شایستگی‌های عملی: کاربرد دانش، حل مسأله، تصمیم‌گیری، برنامه ریزی و سازماندهی، مدیریت کیفیت، مدیریت تکنولوژی، مدیریت دانش و اطلاعات، مدیریت منابع جهت پیشرفت، ایمنی و سلامت؛ شایستگی‌های رفتاری: نگرش حرفه‌ای، مدیریت خود، مدیریت منابع انسانی، رهبری، ارتباطات، کارکردن مشارکتی، مهارت‌های کار تیمی، انطباق پذیری، مذاکره و تأثیر، ابتکار، خلاقیت،

کارفرمایان در ژاپن اعتقاد دارند که دنیای کار امروز به افرادی نیاز دارد که از خلاقیت و نوآوری بیشتر و تفکر مستقل و توانایی کار گروهی مناسب بهره‌مند هستند (Shilbeck, 1997). لین، سویت و انیسف (Lin & Sweet & Anisef) مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های شغلی مورد نیاز بازار کار را به ۳ گروه اصلی تقسیم کرده‌اند که شامل مهارت‌های آکادمیک، مهارت‌های مدیریت فردی و مهارت‌های کار گروهی می‌شود. مهارت‌های آکادمیک، گروهی از مهارت‌هایی است که برای به دست آوردن، ابقا و پیشرفت در شغل و دستیابی به بهترین نتایج ممکن، پایه و اساس محکمی را فراهم می‌سازند. این مهارت‌ها شامل ارتباطات، تفکر و یادگیری هستند. مهارت‌های مدیریت فردی، این ترکیب مهارت‌ها و نگرش‌ها، مانند نگرش و رفتار مثبت، مسئولیت پذیری، انطباق پذیری و ... برای به دست آوردن، نگهداری و پیشرفت در شغل مورد نیاز هستند. مهارت‌های کار گروهی، مهارت‌هایی مانند توانایی تشریح مساعی و کار اثربخش با دیگران هستند که برای کار با دیگران در یک شغل و برای دستیابی به بهترین نتایج ممکن، مورد نیازند (Lin & Sweet & Anisef, 2003, pp55). دبیرخانه کمیسیون تحقق مهارت‌های ضروری در سال ۱۹۹۸ ضمن بیان قابل توجه بودن اهمیت دانش و مهارت‌های تخصصی مورد نیاز جهت انجام اثربخش وظایف شغلی، ۵ شایستگی در ۳ بعد را به عنوان مهارت‌ها و قابلیت‌های ضروری مورد نیاز جهت موفقیت در شغل ارائه کرده است. این ۵ مهارت عبارتند از: تخصیص و به کارگیری منابع، مهارت‌های تعاملی، درک سیستمی، جمع‌آوری و سازماندهی اطلاعات و مهارت‌های تکنولوژیکی که مبتنی بر یک بنیان ۳ قسمتی شامل مهارت‌های اساسی، مهارت تفکر و کیفیت‌های فردی می‌شود (Laughlin & Ann, 1995).

رابینسون (۲۰۰۰) ۳ مجموعه مهارت را به عنوان مهارت‌های اشتغال‌زا ذکر می‌کند که عبارتند از: مهارت‌های آکادمیک پایه: خواندن، نوشتن، علوم، ریاضیات، ارتباط شفاهی، گوش دادن؛ مهارت‌های تفکر برتر: یادگیری، استدلال، تفکر خلاقانه، تصمیم‌گیری، حل مسأله؛ کیفیت شخصی: مسئولیت، اعتماد به نفس، مهارت‌های اجتماعی،

روش پژوهش

روش تحقیق این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری مورد پژوهش کلیه دانشجویان ترم آخر کارشناسی حسابداری، صنایع غذایی، مهندسی عمران و استادانشان است. دانشجویان حسابداری ۶۳، مهندسی عمران ۷۸، صنایع غذایی ۳۷ نفر است. استادان حسابداری ۱۲، مهندسی عمران ۳۵ و صنایع غذایی ۸ نفر است. کل دانشجویان سه گروه ۱۷۸ نفر و کل استادان سه گروه ۵۵ نفر است. از ۶۳ دانشجوی حسابداری (۴۹/۲) درصد بین ۱۸ تا ۲۵ سال، (۳۹/۷) درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال و (۱۱/۱) بالای ۳۰ سال هستند، (۵۴) درصد مرد و (۴۶) درصد زن هستند. از ۱۲ استاد حسابداری (۳۳/۳) درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال، (۴۱/۷) درصد بین ۳۱ تا ۴۰ و (۲۵) درصد بالای ۴۰ سال سن دارند، (۵۸/۳) درصد مرد و (۴۱/۷) درصد زن هستند، (۸۳/۳) درصد کارشناسی ارشد و (۱۶/۷) درصد دکتری هستند، (۵۸/۳) درصد تا ۵ سال، (۲۵) درصد بین ۶ تا ۱۰ سال و (۱۶/۷) درصد ۱۱ سال به بالا سابقه تدریس دارند.

از ۷۸ دانشجوی مهندسی عمران (۳۹/۷) درصد بین ۱۸ تا ۲۵ سال، (۴۰/۰) درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال و (۱۹/۲) درصد بالای ۳۰ سال هستند، (۱۰۰) درصد آنها مرد هستند، (۶۷/۹) درصد شاغل و (۳۲/۱) درصد غیرشاغل هستند. از ۳۵ استاد مهندسی عمران (۴۸/۶) درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال، (۵۱/۴) درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال سن دارند، (۲۲/۹) درصد مرد و (۷۷/۱) درصد زن هستند، (۹۱/۴) درصد کارشناسی ارشد و (۸/۶) درصد دکتری هستند، (۴۸/۶) درصد تا ۵ سال، (۲۵/۷) درصد بین ۶ تا ۱۰ سال و (۲۵/۷) درصد ۱۱ سال به بالا سابقه تدریس دارند.

از ۳۷ دانشجوی صنایع غذایی (۴۵/۹) درصد بین ۱۸ تا ۲۵ سال، (۳۵/۱) درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال و (۱۸/۹) درصد بالای ۳۰ سال هستند، (۳۲/۴) درصد مرد و (۶۷/۶) درصد زن هستند، (۵۱/۴) درصد شاغل و (۴۸/۶) درصد غیرشاغل هستند. از ۸ استاد صنایع غذایی (۵۰) درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال، (۲۵) درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال و (۲۵) درصد بالای ۴۰ سال سن دارند، (۶۲/۵) درصد مرد و (۳۷/۵) درصد زن هستند، (۷۵) درصد کارشناسی ارشد و

جستجوی دانش، اظهار مثبت و شایستگی‌های محیطی (زمینه‌ای): تفکر استراتژیک، آگاهی سازمانی، تعهد سازمانی، آگاهی تجاری، رویکرد پایدار و جهشی معرفی می‌کند.

مؤسسه فناوری غذا (Institute of Food Technologists, 2011)، مورگان، اسمایل و هایس (Morgan & Hayes 2006) موارد زیر را که از آن به عنوان «مهارت‌های موفقیت» یاد می‌کند را به عنوان بخشی از مهارت‌های مورد نیاز رشته صنایع غذایی قلمداد می‌کند که عبارتند از: تعریف یک مسأله، شناسایی عوامل بالقوه و راه حل‌های احتمالی و ارائه پیشنهادات متفکرانه، تعهد به بالاترین استانداردهای صداقت حرفه‌ای و ارزش‌های اخلاقی، نشان دادن توانایی استفاده از مهارت‌های ارتباطی شفاهی و کتبی، این مهارت‌ها شامل نوشتن گزارش‌های فنی، نامه‌ها و یادداشت‌ها، انتقال اطلاعات فنی به مخاطبان غیر فنی و ارائه‌های (شفاهی) رسمی و غیر رسمی، مدیریت زمان به طور اثربخش، کارکردن اثربخش با دیگران، توانایی به کارگیری مهارت‌های تفکر انتقادی برای موقعیت‌های جدید، پرداختن به تعارضات فردی یا گروهی، کارکردن و تعامل با افراد از فرهنگ‌های متنوع، آمادگی رهبری در یک موقعیت متغیر، توانایی تحقیق مستقلانه علمی و اطلاعات غیر علمی، تسهیل پروژه‌های گروه، توانایی تبیین مهارت‌های مورد نیاز برای تداوم آموزش خود.

اما یکی از جامع‌ترین فهرست‌های مهارت‌های مورد نیاز جهت اشتغال در بازار کار امروز توسط دیپارتمان تعلیم و تربیت، علوم و آموزش (DEST)؛ اتاق بازرگانی و صنعت استرالیا (ACCI) و شورا کسب و کار استرالیا (BCA) ارائه شده است که عبارت است از: ابتکار(خلاقیت)، ارتباطات، کار تیمی، فناوری، مدیریت خود، حل مسأله، برنامه ریزی، یادگیری (به نقل از صالحی عمران، ۱۳۸۸). این پژوهش نیز در صدد است تا مشخص کند که آیا این مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی کارشناسی ناپیوسته حسابداری، مهندسی عمران و صنایع غذایی (از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیأت علمی آن) آموزش داده می‌شود؟

۰/۷۸، فناوری اطلاعات ۰/۸۳، مدیریت خود ۰/۸۶، کار تیمی ۰/۸۵، حل مسأله ۰/۸۹، برنامه ریزی ۰/۸۷، یادگیری ۰/۸۸ و ضریب پایایی کل ۰/۸۳ تشخیص داده شد. لازم به ذکر است که معمولاً پایایی فراتر از ۰/۷۰ مطلوب است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده در این پژوهش جهت رسیدن به اهداف تحقیق از روش آمار توصیفی (محاسبه فراوانی، درصد) و آمار استنباطی از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده می‌شود.

یافته‌های پژوهش

داده‌های تحلیل شده آزمون t تک نمونه‌ای دانشجویان و استادان در قالب جداول زیر ارائه شده است. نتایج تحلیل داده‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مهارت‌های فناوری اطلاعات، مدیریت خود و یادگیری در سطح ($p < 0/05$) معنادار است. به عبارت دیگر، دانشجویان معتقدند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده می‌شود، اما مهارت‌های ابتکار، ارتباط، کار تیمی، حل مسأله و برنامه ریزی در سطح ($p < 0/05$) معنادار نیست. به عبارت دیگر، دانشجویان اعتقاد دارند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده نمی‌شود.

(۲۵) درصد دکتری هستند، (۳۷/۵) درصد تا ۵ سال، (۳۷/۵) درصد ۶ تا ۱۰ سال و (۲۵) درصد ۱۱ سال به بالا سابقه تدریس دارند.

در این پژوهش به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. پرسشنامه مورد استفاده شامل ۴۲ گویه است. گویه‌های شماره ۱ تا ۳ به منظور بررسی مقوله ابتکار، ۴ تا ۶ مقوله ارتباط، ۷ تا ۱۱ مقوله کار تیمی، ۱۲ و ۱۳ مقوله فناوری اطلاعات، ۱۴ تا ۱۸ مقوله مدیریت خود، ۱۹ تا ۲۴ مقوله حل مسأله، ۲۵ تا ۳۴ مقوله برنامه ریزی و ۳۵ تا ۴۲ مقوله یادگیری طراحی شده است. به منظور بررسی روایی پرسشنامه در اختیار ۲۰ صاحب نظر و متخصص با تجربه در زمینه برنامه ریزی درسی قرار گرفت و دیدگاه‌های آنان در اصلاح گویه‌ها لحاظ گردید؛ سپس پرسشنامه نهایی تدوین شد و در یک فرایند کاملاً تصادفی میان اعضای نمونه آماری توزیع و جمع‌آوری گردید. در اجرای پرسشنامه به منظور دستیابی به فهمی مشترک پژوهشگر توضیحاتی را در مورد موضوع پژوهش و گویه‌های مورد نظر به پاسخ دهندگان (دانشجویان و استادان) ارائه نمود. برای سنجش پایایی پرسشنامه تحقیق از نرم افزار spss ۱۸ و آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد و پایایی مؤلفه‌های آزمون بدین صورت ابتکار ۰/۷۳، ارتباط

جدول ۱ - تحلیل دیدگاه دانشجویان پیرامون آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی حسابداری

مؤلفه مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
مهارت ابتکار	۶۳	۲/۷۹۸۹	۰/۸۸۹۰	۶۲	-۱/۷۹	۰/۰۷۸
مهارت ارتباط	۶۳	۳/۱۴۸۱	۱/۰۶۲۱	۶۲	۱/۱۰۷	۰/۲۷۳
مهارت کار تیمی	۶۳	۳/۰۱۹۰	۱/۰۹۰۵۵	۶۲	۰/۱۳۹	۰/۸۹۰
مهارت فناوری اطلاعات	۶۳	۲/۵۰۰۰	۱/۱۳۲۳	۶۲	-۳/۵۰۵	۰/۰۰۱
مهارت مدیریت خود	۶۳	۳/۴۵۷۱	۰/۹۴۴۵۵	۶۲	۳/۸۴۱	۰/۰۰۰
مهارت حل مسأله	۶۳	۳/۰۰۷۹	۱/۰۳۹۲۹	۶۲	۰/۰۶۱	۰/۹۵۲
مهارت برنامه ریزی	۶۳	۳/۱۴۷۶	۰/۸۴۷۳۶	۶۲	۱/۳۸۳	۰/۱۷۲
مهارت یادگیری	۶۳	۳/۴۵۴۴	۰/۹۱۶۱۷	۶۲	۳/۹۳۶	۰/۰۰۰

حل مسأله در سطح ($p < 0.05$) معنادار است. به عبارت دیگر، دانشجویان معتقدند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده می‌شود، اما مهارت‌های مدیریت خود، برنامه ریزی و یادگیری در سطح ($p < 0.05$) معنادار نیست. به عبارت دیگر، دانشجویان بر این باورند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده نمی‌شود.

نتایج تحلیل داده‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که کلیه مهارت‌ها در سطح ($p < 0.05$) معنادار نیست. به عبارت دیگر، استادان معتقدند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته حسابداری (رشته‌ای که در آن تدریس می‌کنند) آموزش داده نمی‌شود. نتایج تحلیل داده‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مهارت‌های ابتکار، ارتباط، کار تیمی، فناوری اطلاعات و

جدول ۲ - تحلیل دیدگاه استادان پیرامون آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی حسابداری

مؤلفه مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
مهارت ابتکار	۱۲	۲/۸۸۸۹	۰/۷۸۲۸۱	۱۱	-۰/۴۹۲	۰/۶۳۳
مهارت ارتباط	۱۲	۳/۳۸۸۹	۰/۹۹۳۲۴	۱۱	۱/۳۵۶	۰/۲۰۲
مهارت کار تیمی	۱۲	۳/۲۶۶۷	۱/۱۸۵۷۷	۱۱	۰/۷۷۹	۰/۴۵۲
مهارت فناوری اطلاعات	۱۲	۲/۶۲۵۰	۱/۱۷۰۱۸	۱۱	-۱/۱۱۰	۰/۲۹۱
مهارت مدیریت خود	۱۲	۳/۴۱۶۷	۰/۶۹۵۲	۱۱	۲/۰۷۶	۰/۰۶۲
مهارت حل مسأله	۱۲	۳/۰۵۵۶	۰/۸۱۱۳۳	۱۱	۰/۲۳۷	۰/۸۱۷
مهارت برنامه ریزی	۱۲	۳/۲۸۳۳	۰/۶۷۸۰۱	۱۱	۱/۴۴۸	۰/۱۷۶
مهارت یادگیری	۱۲	۳/۴۷۹۲	۰/۸۰۲۷۵	۱۱	۲/۰۶۸	۰/۰۶۳

جدول ۳ - تحلیل دیدگاه دانشجویان پیرامون آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی مهندسی عمران

مؤلفه مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
مهارت ابتکار	۷۸	۲/۵۲۵۶	۱/۰۴۷۹	۷۷	-۳/۹۹۸	۰/۰۰۰
مهارت ارتباط	۷۸	۲/۶۴۵۳	۰/۹۱۰۶۴	۷۷	-۳/۴۴۰	۰/۰۰۱
مهارت کار تیمی	۷۸	۲/۶۴۳۶	۱/۰۴۸۲۶	۷۷	-۳/۰۰۳	۰/۰۰۴
مهارت فناوری اطلاعات	۷۸	۲/۲۹۴۹	۱/۰۴۵۸۲	۷۷	-۵/۹۵۵	۰/۰۰۰
مهارت مدیریت خود	۷۸	۲/۸۹۷۴	۰/۹۶۹۰۰	۷۷	-۰/۹۳۵	۰/۳۵۳
مهارت حل مسأله	۷۸	۲/۵۸۷۶	۱/۰۷۹۰۳	۷۷	-۳/۳۷۵	۰/۰۰۱
مهارت برنامه ریزی	۷۸	۲/۷۷۸۲	۱/۰۶۶۳۳	۷۷	-۱/۸۳۷	۰/۰۷۰
مهارت یادگیری	۷۸	۲/۹۹۳۶	۱/۰۱۴۲۸	۷۷	-۰/۰۵۶	۰/۹۵۶

بررسی میزان آموزش مهارت‌های اشتغال‌زای مورد نیاز بازار کار... / ۶۷

نتایج تحلیل داده‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مهارت‌های ابتکار، ارتباط، کار تیمی، فناوری اطلاعات و یادگیری در سطح ($p < 0/05$) معنادار است. به عبارت دیگر، استادان معتقدند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده می‌شود، اما مهارت‌های مدیریت خود، حل مسئله و برنامه ریزی در سطح ($p < 0/05$) معنادار نیست. به عبارت دیگر، استادان اعتقاد دارند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته مهندسی عمران (رشته‌ای که در آن تدریس می‌کنند) آموزش داده نمی‌شود.

نتایج تحلیل داده‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مهارت‌های ابتکار، ارتباط، کار تیمی، فناوری اطلاعات و حل مسئله در سطح ($p < 0/05$) معنادار است. به عبارت دیگر، دانشجویان معتقدند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده می‌شود، اما مهارت‌های مدیریت خود، برنامه ریزی و یادگیری در سطح ($p < 0/05$) معنادار نیست. به عبارت دیگر، دانشجویان بر این باورند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده نمی‌شود.

جدول ۴- تحلیل دیدگاه استادان پیرامون آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی مهندسی عمران

مؤلفه مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
مهارت ابتکار	۳۵	۲/۶۰۰۰	۰/۶۰۳۹۱	۳۴	-۳/۹۱۹	۰/۰۰۰
مهارت ارتباط	۳۵	۲/۸۳۸۱	۰/۳۸۲۳۹	۳۴	-۲/۵۰۵	۰/۰۱۷
مهارت کار تیمی	۳۵	۲/۲۵۷۱	۰/۳۶۴۸۴	۳۴	-۱۲/۰۴۶	۰/۰۰۰
مهارت فناوری اطلاعات	۳۵	۳/۲۷۱۴	۰/۵۶۰۲	۳۴	۲/۸۶۶	۰/۰۰۷
مهارت مدیریت خود	۳۵	۳/۰۶۸۶	۰/۴۰۵۶۷	۳۴	۱/۰۰۰	۰/۳۲۴
مهارت حل مسئله	۳۵	۲/۸۱۴۳	۰/۵۶۹۹۰	۳۴	-۱/۹۲۸	۰/۰۶۲
مهارت برنامه ریزی	۳۵	۲/۸۸۵۷	۰/۳۶۰۶۷	۳۴	-۱/۸۷۵	۰/۰۶۹
مهارت یادگیری	۳۵	۲/۶۹۶۴	۰/۸۵۹۲۵	۳۴	-۲/۰۹۰	۰/۰۴۴

جدول ۵- تحلیل دیدگاه دانشجویان درباره آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی صنایع غذایی

مؤلفه مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
مهارت ابتکار	۳۷	۲/۳۹۶۴	۰/۷۰۶۴	۳۶	-۵/۱۹۸	۰/۰۰۰
مهارت ارتباط	۳۷	۲/۹۶۴۰	۰/۸۳۰۶۸	۳۶	-۰/۲۶۴	۰/۷۹۳
مهارت کار تیمی	۳۷	۲/۶۳۷۸	۱/۷۷۱۴۹	۳۶	-۲/۸۵۵	۰/۰۰۷
مهارت فناوری اطلاعات	۳۷	۲/۶۷۵۷	۱/۰۲۸۸۶	۳۶	-۱/۹۱۷	۰/۰۶۳
مهارت مدیریت خود	۳۷	۳/۳۰۲۷	۰/۸۷۷۶۵	۳۶	۲/۰۹۸	۰/۰۴۳
مهارت حل مسئله	۳۷	۲/۴۵۰۵	۰/۷۷۹۶۳	۳۶	-۴/۲۸۸	۰/۰۰۰
مهارت برنامه ریزی	۳۷	۲/۹۵۶۸	۰/۷۱۶۲۹	۳۶	-۰/۳۶۷	۰/۷۱۶
مهارت یادگیری	۳۷	۳/۰۸۱۱	۰/۸۴۱۷۴	۳۶	۰/۵۸۶	۰/۵۶۲

مهارت‌های اشتغال‌زای مورد پژوهش، تنها مهارت‌های فناوری اطلاعات، مدیریت خود و یادگیری در برنامه درسی آموزش داده می‌شود و سایر مهارت‌ها در برنامه درسی آموزش داده نمی‌شود. استادان رشته حسابداری اعتقاد دارند که مهارت‌های اشتغال‌زای مورد پژوهش در برنامه درسی رشته حسابداری آموزش داده نمی‌شود.

یافته‌های این بخش با پژوهش‌های طهماسبی و همکاران (۱۳۸۹)، (Teichler (1997)، Shilbeck (1997)، دبیرخانه کمیسیون تحقق مهارت‌های ضروری به نقل از Laughlin & Ann (1995) و دپارتمان تعلیم و تربیت، علوم و آموزش (DEST)؛ اتاق بازرگانی و صنعت استرالیا (ACCI) و شورای کسب و کار استرالیا (BCA) به نقل از صالحی (۱۳۸۸) که آموزش مهارت‌های فناوری اطلاعات، مدیریت خود و یادگیری در برنامه‌های درسی را تأیید می‌کنند، هم‌خوانی دارد.

یافته‌های آن بخش از پژوهش که نشان دهنده فقدان آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا از دیدگاه استادان و دانشجویان (به جز مهارت‌های فناوری اطلاعات، مدیریت خود و یادگیری) است، با پژوهش‌های صالحی عمران

نتایج تحلیل داده‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مهارت‌های ابتکار، کار تیمی، مدیریت خود و حل مسأله در سطح ($p < 0/01$) معنادار است. به عبارت دیگر، دانشجویان معتقدند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده می‌شود، اما مهارت‌های ارتباط، فناوری، برنامه ریزی و یادگیری در سطح ($0/01 \times p$) معنادار نیست. به عبارت دیگر، دانشجویان اعتقاد دارند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده نمی‌شود.

نتایج تحلیل داده‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که تنها مهارت کار تیمی در سطح ($p < 0/01$) معنادار است. به عبارت دیگر، استادان معتقدند که فقط مهارت کار تیمی در برنامه درسی رشته تحصیلی‌شان آموزش داده می‌شود، اما مهارت‌های ابتکار، ارتباط، فناوری اطلاعات، مدیریت خود، حل مسأله، برنامه ریزی و یادگیری در سطح ($0/01 \times p$) معنادار نیست. به عبارت دیگر، استادان بر این باورند که این مهارت‌ها در برنامه درسی رشته صنایع غذایی (رشته‌ای که در آن تدریس می‌کنند) آموزش داده نمی‌شود.

جدول ۶ - تحلیل دیدگاه استادان پیرامون آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا در برنامه درسی صنایع غذایی

مؤلفه مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
مهارت ابتکار	۸	۲/۵۸۳۳	۰/۶۳۶۲۱	۷	-۱/۸۵۲	۰/۱۰۶
مهارت ارتباط	۸	۲/۸۳۳۳	۰/۳۹۸۴۱	۷	-۱/۱۸۳	۰/۲۷۵
مهارت کار تیمی	۸	۲/۲۵۰۰	۰/۳۸۱۷۳	۷	-۵/۵۵۷	۰/۰۰۱
مهارت فناوری اطلاعات	۸	۳/۲۵۰۰	۰/۵۹۷۶۱	۷	۱/۱۸۳	۰/۲۷۵
مهارت مدیریت خود	۸	۳/۰۵۰۰	۰/۴۳۷۵۳	۷	۰/۳۲۳	۰/۷۵۶
مهارت حل مسأله	۸	۲/۷۹۱۷	۰/۶۰۹۱۲	۷	-۰/۹۶۷	۰/۳۶۶
مهارت برنامه ریزی	۸	۲/۸۷۵۰	۰/۳۸۰۷۹	۷	-۰/۹۲۸	۰/۳۸۴
مهارت یادگیری	۸	۲/۶۴۰۶	۰/۹۱۷۱۹	۷	-۱/۱۰۸	۰/۳۰۴

(۱۳۸۸)، طهماسبی و همکاران (۱۳۸۹)، شهبازی و علی بیگی (۱۳۸۵)، (Teichler (1997)، Shilbeck (1997)، دبیرخانه کمیسیون تحقق مهارت‌های ضروری به نقل از

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهشی فوق حاکی از این است که دانشجویان رشته حسابداری معتقدند که از میان

Laughlin & Ann (1995)، دانشگاه لیدز (۲۰۰۸) به نقل از صالحی عمران (۱۳۸۸)، دپارتمان تعلیم و تربیت، علوم و آموزش (DEST)؛ اتاق بازرگانی و صنعت استرالیا (ACCI) و شورای کسب و کار استرالیا (BCA) به نقل از صالحی (۱۳۸۸) که آموزش مهارت‌های ابتکار، ارتباط، کار تیمی، فناوری اطلاعات، حل مسأله و یادگیری در برنامه‌های درسی را تأیید می‌کنند، هم‌خوانی دارد.

یافته‌های آن بخش از پژوهش که نشان دهنده فقدان آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا از دیدگاه استادان و دانشجویان (مهارت‌های مدیریت خود، برنامه ریزی و یادگیری، حل مسأله) است، با پژوهش‌های صالحی عمران (۱۳۸۸)، طهماسبی و همکاران (۱۳۸۹)، شهبازی و علی بیگی (۱۳۸۵)، Teichler (1997)، Shilbeck (1997)، دبیرخانه کمیسیون تحقق مهارت‌های ضروری به نقل از Laughlin & Ann (1995)، دانشگاه لیدز (۲۰۰۸) به نقل از صالحی عمران (۱۳۸۸)، دپارتمان تعلیم و تربیت، علوم و آموزش (DEST)؛ اتاق بازرگانی و صنعت استرالیا (ACCI) و شورای کسب و کار استرالیا (BCA) به نقل از صالحی (۱۳۸۸)، Ragothaman, Lavin & Davies, (2007)، Longworth, (1997)، گینر به نقل از Lankard, (1990)، رابینسون (۲۰۰۰) به نقل از صالحی عمران (۱۳۸۸)، Kathleen, (2001) که هر یک به نوعی بر آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا تأکید دارند، هم‌خوانی ندارد. همچنین یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهشی وزیر (۱۳۷۸) در بررسی نظام برنامه ریزی درسی آموزش عالی ایران، مهرعلیزاده و آرمن (۱۳۸۶) در بررسی بازار کار دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های دولتی ایران، صالحی عمران و یغموری (۱۳۸۹) در بررسی مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار با توجه به اقتصاد جهانی در برنامه‌های درسی آموزش عالی که به فقدان یا ضعف این مهارت‌ها در برنامه‌های درسی و دانش‌آموختگان ادعان داشته‌اند، هم‌خوانی دارد.

یافته‌های پژوهشی فوق حاکی از این است که دانشجویان رشته صنایع غذایی بر این باورند که از میان مهارت‌های اشتغال‌زای مورد پژوهش، تنها مهارت‌های ابتکار، کار تیمی، مدیریت خود و حل مسأله در برنامه

Laughlin & Ann (1995)، دانشگاه لیدز (۲۰۰۸) به نقل از صالحی عمران (۱۳۸۸)، دپارتمان تعلیم و تربیت، علوم و آموزش (DEST)؛ اتاق بازرگانی و صنعت استرالیا (ACCI) و شورای کسب و کار استرالیا (BCA) به نقل از صالحی (۱۳۸۸)، Ragothaman, Lavin & Davies, (2007) که هر یک به نوعی بر آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا تأکید دارند، هم‌خوانی ندارد. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهشی وزیر (۱۳۷۸) در بررسی نظام برنامه ریزی درسی آموزش عالی ایران، مهرعلیزاده و آرمن (۱۳۸۶) در بررسی بازار کار دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های دولتی ایران، مجتهدزاده و همکاران (۱۳۸۹) در بررسی دیدگاه استادان دانشگاه، شاغلان در حرفه و دانشجویان حسابداری در مورد اهمیت دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای دانش‌آموختگان رشته حسابداری که به فقدان یا ضعف این مهارت‌ها در برنامه‌های درسی و دانش‌آموختگان ادعان داشته‌اند، هم‌خوانی دارد.

یافته‌های پژوهشی فوق حاکی از این است که دانشجویان رشته مهندسی عمران معتقدند که از میان مهارت‌های اشتغال‌زای مورد پژوهش، تنها مهارت‌های ابتکار، ارتباط، کار تیمی، فناوری اطلاعات و حل مسأله در برنامه درسی آموزش داده می‌شود و مهارت‌های مدیریت خود، برنامه ریزی و یادگیری در برنامه درسی آموزش داده نمی‌شود. استادان رشته مهندسی عمران باور دارند که مهارت‌های اشتغال‌زای ابتکار، ارتباط، کار تیمی، فناوری اطلاعات و یادگیری مورد پژوهش در برنامه درسی مهندسی عمران آموزش داده می‌شود اما مهارت‌های مدیریت خود، حل مسأله، برنامه ریزی در برنامه درسی آموزش داده نمی‌شود.

یافته‌های این بخش با پژوهش‌های طهماسبی و همکاران (۱۳۸۹)، شهبازی و علی بیگی (۱۳۸۵)، عزیزی (۱۳۸۳)، Longworth, (1997)، گینر به نقل از Lankard, (1990)، Lin & Sweet & Anisef, (2003)، رابینسون (۲۰۰۰) به نقل از صالحی عمران (۱۳۸۸)، Kathleen, (2001)، Teichler (1997)، Shilbeck (1997)، دبیرخانه کمیسیون تحقق مهارت‌های ضروری به نقل از Laughlin &

رابینسون (۲۰۰۰) به نقل از صالحی عمران (۱۳۸۸)،
Institute of Food Technologists, (2011) طهماسبی و
همکاران (۱۳۸۹)، (Morgan & Ismail & Hayes (2006) که
هر یک به نوعی بر آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا تأکید
دارند، هم‌خوانی ندارد. یافته‌های این بخش از پژوهش،
همچنین با یافته‌های پژوهشی وزیر (۱۳۷۸) در بررسی
نظام برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی ایران، مهرعلیزاده و
آرمن (۱۳۸۶) در بررسی بازار کار دانش‌آموختگان مقطع
کارشناسی در دانشگاه‌های دولتی ایران، صالحی عمران و
یغموری (۱۳۸۹) در بررسی مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار
با توجه به اقتصاد جهانی در برنامه‌های درسی آموزش عالی
که به فقدان یا ضعف این مهارت‌ها در برنامه‌های درسی و
دانش‌آموختگان اذعان داشته‌اند، هم‌خوانی دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش و هم‌خوانی و ناهم‌خوانی
آن با یافته‌های پژوهش‌های دیگر می‌توان این گونه اظهار
داشت که جدای از دانش تخصصی که فراگیران رشته‌های
حسابداری، مهندسی عمران و صنایع غذایی در برنامه
درسی می‌آموزند، یادگیری مهارت‌های اشتغال‌زا برای ورود
و موفقیت در بازار کار و جامعه برای دانش‌آموختگان امری
ضروری به شمار می‌آید. بنابراین می‌توان توصیه نمود که:

دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها و وزارت
علوم برای مسؤولان برنامه‌ریزی درسی رشته‌های
حسابداری، مهندسی عمران و صنایع غذایی جهت آشنایی
آنها با جایگاه این مهارت‌ها و لزوم توجه به نقش آنها در
برنامه‌های درسی برگزار شود.

با توجه به ضرورت فراگیری این مهارت‌ها و تأثیر آنها
در زندگی شغلی آینده دانش‌آموختگان، برنامه‌های درسی
رشته‌های حسابداری، مهندسی عمران و صنایع غذایی
توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از این حیث مورد
بازنگری قرار گیرد.

به منظور شناسایی و تدوین بهتر مهارت‌های
اشتغال‌زای مورد نیاز دانش‌آموختگان بین وزارت علوم
تحقیقات و فناوری، وزارت صنایع و معادن و وزارت کار و
امور اجتماعی و سایر سازمان‌های مرتبط، نشست‌های
تخصصی و مداوم در این رابطه برگزار شود.

درسی آموزش داده می‌شود و مهارت‌های ارتباط، فناوری
اطلاعات، برنامه‌ریزی و یادگیری در برنامه درسی آموزش
داده نمی‌شود. استادان رشته صنایع غذایی معتقدند که
فقط مهارت کار تیمی در برنامه درسی صنایع غذایی
آموزش داده می‌شود، اما مهارت‌های ابتکار، ارتباط، فناوری
اطلاعات، مدیریت خود، حل مسأله، برنامه‌ریزی و یادگیری
در برنامه درسی آموزش داده نمی‌شود.

یافته‌های این بخش با پژوهش‌های طهماسبی و
همکاران (۱۳۸۹)، شهبازی و علی بیگی (۱۳۸۵)، گینر به
نقل از (Lankard (1990)، Lin & Sweet & Anisef (2003)،
رابینسون (۲۰۰۰) به نقل از صالحی عمران (۱۳۸۸)،
(Kathleen (2001)، Teichler (1997)، Shilbeck (1997)،
دبیرخانه کمیسیون تحقق مهارت‌های ضروری به نقل از
(Laughlin & Ann (1995)، Institute of Food
Technologists, (2011)، عزیزی (۱۳۸۳)، Morgan & Ismail
& Hayes (2006) و دپارتمان تعلیم و تربیت، علوم و آموزش
(DEST)؛ اتاق بازرگانی و صنعت استرالیا (ACCI) و
شورای کسب و کار استرالیا (BCA) به نقل از صالحی
(۱۳۸۸) که آموزش مهارت‌های ابتکار، کار تیمی، مدیریت
خود و حل مسأله در برنامه‌های درسی را تأیید می‌کنند،
هم‌خوانی دارد.

یافته‌های آن بخش از پژوهش که نشان دهنده فقدان
آموزش مهارت‌های اشتغال‌زا از دیدگاه اساتید (ابتکار،
ارتباط، فناوری اطلاعات، مدیریت خود، حل مسأله، برنامه
ریزی و یادگیری) و دانشجویان (مهارت‌های ارتباط، فناوری
اطلاعات، برنامه‌ریزی و یادگیری)، با پژوهش‌های صالحی
عمران (۱۳۸۸)، شهبازی و علی بیگی (۱۳۸۵)، (Kathleen,
(2001)، Teichler (1997)، Shilbeck (1997)، دبیرخانه
کمیسیون تحقق مهارت‌های ضروری به نقل از Laughlin &
(Ann (1995)، دانشگاه لیدز (۲۰۰۸) به نقل از صالحی
عمران (۱۳۸۸)، دپارتمان تعلیم و تربیت، علوم و آموزش
(DEST)؛ اتاق بازرگانی و صنعت استرالیا (ACCI) و
شورای کسب و کار استرالیا (BCA) به نقل از صالحی
(۱۳۸۸)، (Ragothaman, Lavin & Davies, (2007)،
(Longworth, (1997)، گینر به نقل از Lankard (1990)

مجتهدزاده، ویدا و علوی طبری، سیدحسین و مرادی پر، فاطمه (۱۳۸۹). *دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی حسابداری*. مجله حسابداری، سال اول، شماره ۱. تابستان. صص ۷۳ - ۸۷.

مرتضوی، شهرناز (۱۳۷۲). *ارزشیابی عملکردها و بهبود کیفیت آموزش*. مجموعه چکیده مقالات دومین سمینار بهبود کیفیت آموزش. تهران، دانشگاه شهید بهشتی.

مهر علی زاده، یدالله (۱۳۸۳). *جهانی شدن و آموزش عالی*. دایره المعارف آموزش عالی. تهران بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی.

مهرعلیزاده، یدالله؛ آرمین، سید عزیز (۱۳۸۶). *بررسی بازار کار دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های دولتی ایران*. دو ماهنامه دانشور رفتار شماره ۲۶.

نفیسی، عبدالحسین (۱۳۷۷). *آموزش و پرورش ایران ۱۴۰۰* مجموعه پنجم: *توصیه‌نامه‌های مجامع بین‌المللی در باره آموزش و پرورش*. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

وزیری، مزده (۱۳۷۸). *نظام برنامه ریزی درسی در آموزش عالی ایران، ویژگی‌ها و جهت‌گیری‌ها*. رساله دکتری چاپ نشده دانشگاه تربیت مدرس.

وودهال، مری (۱۳۷۶). *توسعه اقتصادی و آموزش عالی*. ترجمه هادی شیرازی بهشتی، گزیده. مقالات دایره المعارف آموزش عالی، ۱۳۷۶، صص ۴۵۶ - ۳۹.

Bover, Denise (2011). *Teaching Civil Engineering Skills*. Faculty of Engineering. University of Leeds

Cornford, Lan R. (1999). "Rediscovering the importance of learning and curriculum in vocational education and training in Australia". *Journal of Vocational Education and Training*, vol.51, no.1

Institute of Food Technologists (2011). *Core Competencies in Food Science*. www.ift.org/cms/?pid=1000427

Kathleen, Cotton (2001). *Developing employability skills*. *Journal of Improvement Research*. Vol. 21, No. 5

بهره‌گیری از مدرسان و اعضای هیأت علمی خیره و مجهز به مهارت‌های مذکور و برگزاری کارگاه‌های آموزشی به منظور تجهیز ساختن مدرسان و اعضای هیأت علمی به مهارت‌های مذکور و چگونگی آموزش و انتقال این مهارت‌ها به دانشجویان.

در شیوه‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی جدای از دانش‌های تخصصی و حیطه شناختی مهارت‌های مذکور نیز مورد ارزشیابی قرار گیرند.

منابع

الیاسی آذر، خسرو (۱۳۷۲). *روند صحیح آموزش عالی در خدمت تولیدات کشاورزی و غذایی کشور*. مجموعه چکیده مقالات دومین سمینار بهبود کیفیت آموزش، دانشگاه شهید بهشتی.

شارع پور، محمود و صالحی، صادق و فاضلی، محمد (۱۳۸۰). *بررسی میزان شایستگی‌های کانونی در میان دانشجویان*. فصلنامه علوم اجتماعی. شماره ۱۸. زمستان. صص ۶۳ - ۸۸

شهبازی، اسماعیل و علی بیگی، امیرحسین (۱۳۸۵). *واکاوی شایستگی‌های دانش‌آموختگان کشاورزی برای ورود به بازارهای کار در کشاورزی*. مجله علوم ترویج و کشاورزی ایران. جلد ۲ شماره ۱. صص ۱۵ - ۲۴.

صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۸۸). *جامعه، کار و مشاغل: مروری بر مهارت‌های اشتغال‌زا در بازار کار*. تهران، انتشارات سمت.

صالحی عمران، ابراهیم؛ یغموری، سعید (۱۳۸۹). *بررسی مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار با توجه به اقتصاد جهانی در برنامه‌های درسی آموزش عالی*. فصلنامه مطالعات برنامه درسی شماره ۱۶. بهار. صص ۱۶۵ - ۱۸۵.

طهماسبی، مریم و پزشکی راد، غلامرضا و شعبانعلی فمی، حسین (۱۳۸۹). *عوامل مؤثر بر توانمندی دانشجویان کشاورزی جهت ورود به بازار کار در عصر جهانی شدن*. مجله آموزش عالی ایران سال دوم شماره ۴. بهار. صص ۱۴۹ - ۱۷۵.

عزیزی، نعمت اله (۱۳۸۳). *اشتغال و آموزش عالی*. دایره المعارف آموزش عالی. تهران بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی.

Lankard, Bettina (2002). Generic Skills in Career and Technical Education. Eric Digest, No. 22. www.cete.org

Laughlin, Mc., & Ann, Mary (1995). Employability skills profile: What are employers looking for? www.ericdigest.org

Lin, Zeng; Sweet, Robert, & Anisef, Paul (2003). Consequences and policy implications for university students: Who have chosen liberal or vocational education in Canada: Labour Market Outcomes and Employability Skill. *Journal of Higher Education Policy*. Vol. 16, iss.1

Longworth, Norman. (1997). Change Lifelong Learning and the 21st Century: A brief guide to lifelong learning in a changing world. Higher education the consequences of change for graduate collective consultation on higher education. Paris, 10-20 february, p.144-152

Morgan Mark.T, Ismail Baraem, Hayes. Kriby (2006). Relative Importance of the Institute of Food Technologists (IFT) Core Competencies-A Case Study Survey. *Journal of food science education*. vol. 5, PP 35-39 .

Ragothaman, S., Lavin, A. Davis, T. (2007). Perception of Accounting Practitioners and Educators on E-business Curriculum and Web Security Issues. *College Student Journal*. vol.41, Iss.1. PP:59-69

Shilbeck, Malcom (1997). Regional Perspective on Graduate Employment Higher Education: the Consequences of Change For Graduate Employment. In Proceedings of The 5th Unesco - ngo Collective Consultation on Higher Education. Paris

Teichler Ulrich (1997). Higher Education: the Consequences of Change For Graduate Employment. In Proceedings of The 5th Unesco - ngo Collective Consultation on Higher Education. Paris